COMMISSIE KOLONIALE COLLECTIES

ADVIES

Objecten	Vier manuscripten sultanaat Aceh RV-163-48a, RV-163-48b, RV-163-48c en RV-163-48d

Foto's: Wereldmuseum

Huidige eigenaar	Staat der Nederlanden
Beheerder	Wereldmuseum Leiden
Teruggaveverzoek van	Republiek Indonesië vertegenwoordigd door *Tim Repatriasi Objek Pemajuan Kebudayaan Dan Pengembalian Cagar Budaya Yang Berada Di Luar Wilayah Republik Indonesia Ke Dalam Wilayah Republik Indonesia*[1] (hierna aangeduid als Tim Repatriasi)
Datum teruggaveverzoek	13 november 2025
Adviesnr.	ID-2026-4
Datum advies	19 juni 2026

[1] *Tim Repatriasi Objek Pemajuan Kebudayaan Dan Pengembalian Cagar Budaya Yang Berada Di Luar Wilayah Republik Indonesia Ke Dalam Wilayah Republik Indonesia* bestaat uit Dr. Fadli Zon, M. Sc. (adviseur), Endah T.D. Retnoastuti, S.S., M.Phil. (verantwoordelijke), Prof. Dr. Ismunandar (voorzitter), Masyitoh Annisa Ramadhani Alkatiri S.IP., M.A., Anindita Kusuma Listya S.Sos., M.P.P., Basuki Teguh Yuwono S.Sn., M.Sn., Prof. Dr. Agus Aris Munandar, Prof. Dr. Oman Fathurahman, M.Hum., Prof. Dr. Bambang Sunarto, S.Sen., M.Sn., Dr. Suryadi, Dr. Ninie Susanti, Putu Supadma Rudana (leden), Raden Usman Effendi, S.E., MDAT. (coördinator), Anton Wibisono, S.Hum., Andhini Widyasari, S.H., Khanifudin Malik, S.Si., Fatwa Yulianto, S.H., M.H. (secretariaat).

De Commissie Koloniale Collecties[2] bestaande uit	mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You (voorzitter), prof. dr. L.N.K. van Broekhoven, prof. dr. R. Raben, prof. dr. A.F. Schrikker (leden)
Secretarissen	mr. drs. J.M. Mooren, drs. L. Ouwehand

1. Het verzoek

Op 13 november 2025 heeft de Republiek Indonesië bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een verzoek ingediend tot teruggave van het manuscript, in het verzoek omschreven als 'Manuscript-Hikayat Makkah Madinah' met inventarisnummer RV-163-48d uit de collectie van de Staat der Nederlanden, beheerd door het Wereldmuseum Leiden. Tim Repatriasi heeft verzocht ook de drie manuscripten met inventarisnummers RV-163-48a, RV-163-48b, RV-163-48c in het advies te betrekken.

2. De objecten

Het manuscript getiteld *Hikayat Makkah Madinah* (verhaal van Mekka en Medina, RV-163-48d) van een onbekende kopiist is oorspronkelijke geschreven door Tuan Ahmad en gaat over de zegeningen van de hadj en andere pelgrimstochten.[3]

Het manuscript telt twaalf pagina's en is onvolledig en ongedateerd. Het is geschreven in de dichtvorm *sanja*. De tekst van het manuscript is in het Acehs, geschreven in Arabisch schrift, in zwarte en rode inkt op papier. De datering 13 rabi al-akhir 1125 AH (9 mei 1713) verwijst naar het moment waarop de oorspronkelijke tekst door Tuan Ahmad werd geschreven, niet de datum waarop dit manuscript werd voltooid.[4]

Het manuscript werd in 1876 bij 's Rijks Ethnografisch Museum, het huidige Wereldmuseum Leiden, geregistreerd onder inventarisnummer SA 65d (zie blauw label in het manuscript) op later datum is dit nummer omgezet in RV-163-48d.

RV-163-48a bevat een verhaal over sultan Jalil. RV-163-48b bevat tarieven voor in- en uitvoerrechten uitgevaardigd door sultan 'Ala ad-Din Jauhar al-'Alam Shah Aceh (1795-1823). RV-163-48c bevat vier pagina's van een niet-geïdentificeerde *hikayat* in het Maleis.

3. Het beleidskader

De beoordeling van het teruggaveverzoek vindt plaats binnen de kaders van de *Beleidsvisie collecties uit een koloniale context* van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.[5] De beleidsvisie is

[2] De *Adviescommissie teruggave cultuurgoederen uit koloniale context* (kortweg: Commissie Koloniale Collecties) werd op 6 september 2022 ingesteld door de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
[3] Bijlage 1, pag. 2,3.
[4] Bijlage 1, pag. 2-4.
[5] Beleidsvisie 29 januari 2021, https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/01/29/rapportbeleidsvisie-collecties-uit-een-koloniale-context

gebaseerd op het rapport *Koloniale collecties en erkenning van onrecht* van de Raad voor Cultuur.[6] Een verzoek om teruggave van een cultuurgoed kan worden ingediend door een staat waar Nederland koloniaal gezag uitoefende of een land dat door andere mogendheden is gekoloniseerd.

Samengevat zijn de kaders van de beoordeling in de beleidsvisie als volgt omschreven:

De Commissie Koloniale Collecties (hierna: de Commissie) stelt eerst vast of het herkomstonderzoek toereikend is.

Vervolgens stelt de Commissie vast of er sprake is van onvrijwillig bezitsverlies. Daartoe wordt beoordeeld of met een redelijke mate van zekerheid kan worden vastgesteld dat een land waar Nederland koloniaal gezag uitoefende het bezit van het verzochte cultuurgoed onvrijwillig is verloren en het cultuurgoed vervolgens in bezit van de Nederlandse Staat is gekomen. Als wordt vastgesteld dat dat het geval is, zal worden geadviseerd tot een onvoorwaardelijke teruggave van het cultuurgoed.

Indien uit de herkomstgeschiedenis niet kan worden vastgesteld of sprake is van onvrijwillig bezitsverlies, en voor zover deze cultuurgoederen voor het land van herkomst een bijzonder cultureel, historisch of religieus belang vertegenwoordigen, maakt de Commissie een belangenafweging. Het belang van teruggave voor het herkomstland dient dan naar redelijkheid en billijkheid te worden afgewogen tegen andere relevante belangen.

Relevante belangen kunnen zijn het culturele belang van het cultuurgoed voor het herkomstland, de betrokken gemeenschappen in de herkomstlanden en in Nederland, de betekenis voor de collectie Nederland, de toekomstige bewaaromstandigheden en de publieke toegankelijkheid. Objecten kunnen veelzeggend zijn voor nationale en regionale tradities en de identiteit van een land, volk, gemeenschap of individu. Het belang van een cultuurgoed zal vaak voor Nederland anders zijn dan voor het land van herkomst. Ook voor Nederlanders met wortels in de herkomstlanden kunnen koloniale cultuurgoederen in Nederlandse musea van speciale betekenis zijn.

Indien het teruggevraagde object afkomstig is uit een voormalige kolonie van een andere mogendheid maakt de Commissie eveneens een afweging. Het belang van teruggave voor het herkomstland dient naar redelijkheid en billijkheid te worden afgewogen tegen andere relevante belangen. Wel zal herstel van onrecht in de beoordeling het uitgangspunt moeten zijn. In een dergelijk geval is het onrecht niet door Nederland veroorzaakt, maar is Nederland als huidige eigenaar van de objecten wel als enige in de positie om dit onrecht te herstellen.

Indien de Commissie adviseert tot teruggave aan de verzoekende staat, dient ingevolge de Erfgoedwet en de *Beleidsvisie collecties uit een koloniale context* van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap rekening gehouden te worden met de vervreemdingsprocedure voor publieke collecties en wordt het advies van de Commissie tevens beschouwd als een advies over de onmisbaarheid en onvervangbaarheid van het object in de zin van artikel 4.18 van de Erfgoedwet.

[6] Rapport 7 oktober 2020, https://www.raadvoorcultuur.nl/documenten/adviezen/2020/10/07/advieskoloniale-collecties-en-erkenning-van-onrecht

4. De procedure

Op 13 november 2025 heeft de Republiek Indonesië een verzoek ingediend bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap om teruggave van het onder 1 omschreven manuscript. De Minister heeft de Commissie op 18 december 2025 verzocht te adviseren over het teruggaveverzoek.

In het kader van het Pilotproject Provenance Research on Objects of the Colonial Era (hierna: PPROCE) heeft de beheerder van het object onderzoek laten doen naar de herkomstgeschiedenis.
Het herkomstrapport is in 2022 gepubliceerd (*bijlage 1*). Op 13 januari 2026 heeft de Commissie het Wereldmuseum gevraagd of er wijzigingen of aanvullingen op het PPROCE-rapport waren.
Het Wereldmuseum heeft op 29 mei 2026 laten weten dat de conclusies van het PPROCE-rapport niet veranderd zijn en dat het herkomstrapport ook van toepassing is op de manuscripten met inventarisnummers RV-163-48a, RV-163-48b en RV-163-48c (*bijlage 2*).

De Commissie heeft het teruggaveverzoek en het herkomstrapport besproken in haar vergadering van 23 januari 2026. Het PPROCE-rapport is gedeeld met Tim Repatriasi. Op 15 juni 2026 heeft Tim Repatriasi laten weten geen nadere vragen bij het herkomstrapport te hebben (*bijlage 3*).
Tim Repatriasi heeft verzocht ook de drie manuscripten met inventarisnummers RV-163-48a, RV-163-48b en RV-163-48c in het advies te betrekken. Ook gaf Tim Repatriasi een inhoudelijke reactie op het herkomstrapport. Hierop wordt in paragraaf 6 ingegaan.

Op 19 juni 2026 heeft de Commissie het teruggaveverzoek besproken en besloten te adviseren zoals hieronder weergegeven.

5. Het herkomstonderzoek

Het herkomstonderzoek is verricht door dr. M. Shatanawi in het kader van PPROCE.
Het herkomstrapport is integraal onderdeel van dit advies.

In het herkomstrapport zijn de volgende bevindingen neergelegd:

In 1874 schonk Jan Semmelink (1837-1912) de vier manuscripten aan ’s Rijks Ethnografisch Museum, het huidige Wereldmuseum Leiden. Semmelink heeft als officier van gezondheid bij het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) deelgenomen aan de zogenoemde Atjeh-oorlog.[7] Op 24 januari veroverde het KNIL de sultansverblijven of *dalam* van Alauddin Mahmud Syah II (ca. 1854-1874) en zette er vervolgens een legerbasis op.[8]

Uit een brief met objectenlijst die Semmelink voorafgaand aan de schenking naar het museum stuurde blijkt zijn betrokkenheid bij de militaire acties waarbij de *dalam* van Alauddin Mahmud Syah II veroverd werd. In de brief laat Semmelink weten dat hij zijn uiterste best heeft gedaan om objecten voor het museum te verzamelen. Op de objectenlijst staan onder nummer 36 ‘Eenige losse papieren en bladen van boeken gevonden in de woning van den Sultan’ genoemd.[9] Hiertoe behoren de vier manuscripten.[10]

[7] Bijlage 1, pag. 4.
[8] Bijlage 1, pag. 1, 2, 5.
[9] Bijlage 1, pag. 4.
[10] idem.

Tijdens de verovering van de *dalam* werden kanonnen door het KNIL buitgemaakt.[11] Deze officiële oorlogsbuit staat beschreven in de publicatie *Beknopte beschrijving van den Kraton van Groot-Atjeh en omstreken, alsmede van zijne verdedigingskracht en bewapening en van de merkwaardigheden daarin aangetroffen*.[12] Naast officiële oorlogsroof buitgemaakt door het KNIL, gingen officieren zoals Semmelink op zoek naar waardevolle objecten in de *dalam* als persoonlijk 'souvenir'. Ze namen objecten mee voor eigen gebruik. Hoofdofficier van de genie, Johan Kerlen, schreef over het buitmaken van objecten in zijn memoires: 'den 24sten januari viel de Kraton in onze handen. Van nu af marcheerden de geniewerklieden dagelijks van Penajoeng naar de Kraton om dezen tot een meer permanente vestiging in te richten. De dag na de in bezitneming togen Pey en ik op maraude om te zien of er in de gebouwen van den Sulthan ook iets van onze gading was te vinden; wij pikten [tikten] alleen een porseleinen soepterrine en een grooten koperen kookketel op den kop. Pey nam de eerste mee en ik bestemde de ketel tot badkuip in ons logies te Penajoeng van waar hij later weer naar de Kraton meeging.'[13]

Dat militairen van het KNIL de sultansverblijven doorzochten en objecten, zoals manuscripten, buitmaakten valt af te leiden uit een ooggetuigenverslag van een marineofficier in de Amsterdamsche Courant. Dit verslag geeft tevens aan hoe zij de *dalam* aantroffen na de verovering.[14] De krant meldde op 6 april 1874 het volgende: 'Is het altijd een slecht gekozen oogenblik, om een huis te gaan zien, als de laatste bewoner het pas verlaten heeft; vooral is dit hier het geval, want de gaten en spleten in wanden en dak, de groote scheuren in de planken van den vloer, veroorzaakt door de granaatscherven, vormen met de gebroken potten en pannen, de enkele ledige kisten, de verscheurde boeken, de opengereten hoofdkussens enz. een zeer treurig geheel. Dat de Sultan het er niet lang in heeft kunnen uithouden, zal niemand verwonderen. Na als souvenir een paar bladen van een maleisch manuscript[15] te hebben meegenomen, verlaten wij spoedig de treurige vorstelyke woning.'[16]

6. De reactie van Tim Repatriasi

Tim Repatriasi benadrukt het belang van teruggave van het manuscript *Hikayat Makkah Madinah*: 'The manuscript of the *Syair Mekah dan Madinah* (identified in the report as "*Hikayat Makkah Madinah*") is of paramount importance. […]Its return provides a unique opportunity for Indonesian philologists to perform the first-ever transliteration of this specific text.'[17]

Ter volledigheid wijst Tim Repatriasi erop dat het op pagina 2 van het herkomstrapport genoemde manuscript met inv.no. ML95a zich tegenwoordig niet meer in Museum Pusat maar in Perpustakaan Nasional (National Library) bevindt.[18]

---

[11] Bijlage 1, pag. 6.
[12] idem
[13] Bijlage 1, pag. 5.
[14] idem
[15] Het is onbekend waar genoemd Maleis manuscript terecht is gekomen.
[16] Bijlage 1, pag. 5.
[17] Bijlage 3, pag. 2.
[18] idem

7. De beoordeling van het teruggaveverzoek

7.1 De ontvankelijkheid van het verzoek

De Commissie onderzoekt allereerst of het verzoek van de Republiek Indonesië ontvankelijk is.
Het verzoek om teruggave is ingediend door een staat waar Nederland koloniaal gezag uitoefende.
De Commissie concludeert derhalve dat het verzoek ontvankelijk is.

7.2 Het beleidskader

Het teruggaveverzoek betreft cultuurgoederen afkomstig uit een koloniale context. Het verzoek valt derhalve binnen de reikwijdte van het teruggavebeleid en de *Beleidsvisie collecties uit een koloniale context*.

7.3 Het herkomstonderzoek

Voor de beoordeling van het teruggaveverzoek is van belang of het herkomstonderzoek toereikend is. De Commissie is van oordeel dat het onderzoek deugdelijk is uitgevoerd en voldoende informatie biedt om te kunnen adviseren. Er is grondig bronnenonderzoek gedaan en de bestaande informatie is kritisch geëvalueerd.

7.4 De inhoudelijke beoordeling

De Commissie heeft vervolgens beoordeeld of aannemelijk is dat de verzochte cultuurgoederen onvrijwillig zijn verloren. Daartoe overweegt zij als volgt.

Uit het herkomstrapport blijkt dat de vier manuscripten in 1874 door Jan Semmelink, officier van gezondheid bij het KNIL, werden geschonken aan ’s Rijks Ethnografisch Museum, het huidige Wereldmuseum Leiden.[19] Uit het rapport blijkt tevens dat Semmelink de manuscripten heeft weggenomen uit de sultansverblijven van Alauddin Mahmud Syah II.[20]

Uit het herkomstonderzoek blijkt dat het KNIL tijdens de Atjeh-oorlog militaire aanvallen pleegde op de sultansverblijven of *dalam* van Alauddin Mahmud Syah II en er vervolgens een militaire basis opzette.[21] Na de verovering van de sultansverblijven op 24 januari 1874 plunderden militairen van het KNIL deze verblijven en namen objecten mee voor eigen gebruik.[22] Dit blijkt uit publicaties zoals die van Johan Kerlen, hoofdofficier van de genie, en een onbekende marineofficier, die beiden hebben verklaard dat ze objecten hebben weggenomen.[23]

Semmelink was als officier van gezondheid betrokken bij de verovering van de *dalam*. Dat verklaarde hij in een brief en objectenlijst die hij aan het museum stuurde voorafgaand aan zijn schenking.
Hij verklaarde daarin zich maximaal te hebben ingespannen om objecten voor het museum te verzamelen.[24] De Commissie wijst erop dat uit de objectenlijst blijkt dat Semmelink de manuscripten heeft weggenomen uit de *dalam*: ‘Eenige losse papieren en bladen van boeken gevonden in de woning van den Sultan.’[25]

---

[19] Bijlage 1, pag. 4.
[20] Bijlage 1, pag. 1,2.
[21] Bijlage pag. 1, 2, 5.
[22] Bijlage 1, pag. 4, 5.
[23] Bijlage 1, pag. 5.
[24] Bijlage 1, pag. 4.
[25] idem

Op vorenstaande gronden stelt de Commissie vast dat de manuscripten in handen kwamen van Semmelink als direct gevolg van koloniale oorlogshandelingen, nadat de *dalam* van sultan Alauddin Mahmud Syah II op 24 januari 1874 was veroverd door het KNIL.

Conclusie

De Commissie is op grond van de hiervoor genoemde feiten en omstandigheden van oordeel dat aannemelijk is dat de verzochte manuscripten onvrijwillig zijn verloren.

De Commissie is gevraagd te adviseren over de toepassing van artikel 4.18 van de Erfgoedwet in geval het advies inhoudt dat de verzochte objecten moeten worden teruggegeven. Naar het oordeel van de Commissie prevaleert in dit geval het herstel van het onrecht uit het verleden en is toepassing van artikel 4.18 Erfgoedwet daarom niet aan de orde.

8. Het advies

De Commissie heeft het teruggaveverzoek beoordeeld en adviseert de Minister tot onvoorwaardelijke teruggave van vier manuscripten met inventarisnummers RV-163-48a, RV-163-48b, RV-163-48c en RV-163-48d en beschikbaarstelling van de bij de objecten behorende metadata aan de Republiek Indonesië.

De Commissie adviseert tevens dat de metadata, zoals archiefmateriaal, correspondentie en andere contextuele documentatie, in het kader van herstel van onrecht eveneens aan de Republiek Indonesië ter beschikking dienen te worden gesteld.

Dit advies is vastgesteld door de Commissie Koloniale Collecties op 19 juni 2026.

De voorzitter	De secretarissen
mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You	mr. drs. J.M. Mooren, drs. L. Ouwehand

Bijlagen

1. Shatanawi, M. (2022) *Provenance report regarding [manuscript] Hikayat Makkah Madinah* (PPROCE provenance reports no. 22). NIOD Instituut voor Oorlogs- Holocaust- en Genocidestudies.
2. Memorandum: Response to questions from the Colonial Collections Committee regarding PPROCE Reports no. 3, 18, 19, 22, and 23. (Wereldmuseum, 29 May 2026)
3. Response to the Colonial Collections Committee Regarding Provenance Reports and Repatriation Recommendations. (Tim Repatriasi, June 2026)

Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences (KNAW)
KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

Provenance report regarding [manuscript] Hikayat Makkah Madinah

Shatanawi, Mirjma

2022

document version
Publisher's PDF, also known as Version of record

document license
Unspecified

Link to publication in KNAW Research Portal

citation for published version (APA)
Shatanawi, M. (2022). *Provenance report regarding [manuscript] Hikayat Makkah Madinah*. (PPROCE provenance reports; No. 22). NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies.

General rights
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

• Users may download and print one copy of any publication from the KNAW public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the KNAW public portal.

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:
pure@knaw.nl

Download date: 16. jan.. 2026

Provenance report regarding [manuscript] Hikayat Makkah Madinah

Mirjam Shatanawi

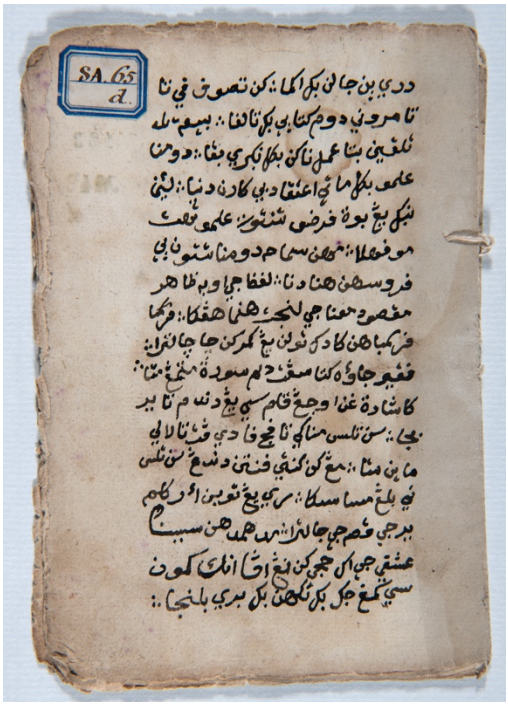

Photo: Collection Nationaal Museum van Wereldculturen. Coll.no. RV-163-48d

Custodian	NMVW Museum Volkenkunde
Current possessor	Dutch State
Inventory number	RV-163-48d
Material/technique	Paper; black and red ink
Measurements	16 x 11 cm

Summary of findings

The manuscript was removed from the house of Sultan Alauddin Mahmud Syah II (ca. 1854-1874) by medical officer Jan Semmelink (1837-1912), with the goal of donating it to Museum Volkenkunde in Leiden. The removal took place between 25 January and 29 March 1874, after the conquest of the *dalam* of Banda Aceh. The manuscript was dispatched to Leiden, along with 60 other objects taken by Semmelink from the *dalam* and the surrounding villages. Since 1876 the manuscript has been part of the collections of Museum Volkenkunde.

Reconstruction provenance

After 1713 – before 1874

Manufacture of manuscript

? - 1874

Sultan Alauddin Mahmud Syah II or Sultanate Aceh

NL-LdnRMV-A1-2-144/146. Archives of the Museum Volkenkunde, letter Jan Semmelink to Conrad Leemans, director of the Museum Volkenkunde, 29 March 1874.

1874

Jan Semmelink

NL-LdnRMV-A1-2-144/146. Archives of the Museum Volkenkunde, letter Jan Semmelink to Conrad Leemans, director of the Museum Volkenkunde, 29 March 1874.

1876 - present

‘s Rijks Ethnografisch Museum (today NMVW Volkenkunde)

NL-LdnRMV-A1-2-195/196. Archives of the Museum Volkenkunde, letter Conrad Leemans to Ministry of Colonies, 23 February 1875.

Introduction and context

This manuscript from the collection of Museum Volkenkunde is an incomplete and undated copy of *Hikayat Makkah Madinah*. In 1874 it was removed from the house of Sultan Alauddin Mahmud Syah II (r. 1870-1874) by medical officer Jan Semmelink (1837-1912) and donated to Museum Volkenkunde in Leiden.

After the Dutch conquest of the sultan’s quarters (*dalam*) in 1874, it was converted into a military base. The KNIL officers and soldiers roamed the compound searching for valuables, and in the collections of Dutch museums thus far more than 25 objects have been identified as originating from the dalam, including several manuscripts and printed books.

It is likely that the collection of books found in the sultan’s house were part of a royal library belonging to the sultanate family rather than to an individual.[1] There is little known about the royal libraries in the Malay world, in contrast to the royal libraries in Java, and there are no surviving (royal) manuscript libraries in situ.[2]

Object information

Incomplete manuscript by Tuan Ahmad, written by an unknown copyist at an unknown date, comprising the final twelve pages (6 folios) of an Acehnese text with the title *Hikayat Makkah Madinah* (Story of Mecca and Madinah), written in the poetic style, *sanja’*. The manuscript is rare and there are only two other copies known: there is a complete copy in the collection of SOAS (University of London), inv. no. 12914A, and another defective one in Museum Pusat in Jakarta, inv. no. ML 95a.[3] According to the Leiden scholar Petrus Voorhoeve, the work is unique because of the personal account of the author, which is unusual in texts about the Hajj.

A blue-edged label with the handwritten number SA 65d is glued on the first page of the manuscript. This is an older museum number; similar labels are found on other objects that were acquired in the same period.

[1] Email Dr. Annabel Gallop, Curator Southeast Asia The British Library, to author, 12 January 2021.
[2] Malay Heritage Centre, “Where Are All The Malay Royal Libraries?”, https://www.malayheritage.gov.sg/en/publication/essays/where-are-all-the-malay-royal-libraries
[3] M. C. Ricklefs, P. Voorhoeve, and Annabel Teh Gallop, *Indonesian Manuscripts in Great Britain: A Catalogue of Manuscripts in Indonesian Languages in British Public Collections (New Editions with Addenda et Corrigenda)* (Jakarta: Yayasan Pustaka Obor Indonesia, 2014), 159; Reza Idria, ‘Hikayat Makkah Madinah Dalam Bahasa Aceh: Ikhtisar Dan Komentar’, in *Naik Haji Di Masa Silam: Kisah-Kisah Orang Indonesia Naik Haji (1482–1964)*, ed. Henri Chambert-Loir, vol. 1, 3 vols (Jakarta: KGP, 2013), 219–34; P. Voorhoeve, *Catalogue of Acehnese Manuscripts in the Library of Leiden University and Other Collections Outside Aceh* (Leiden: Leiden University Library, 1994), 176;345.

The text of the manuscript is in Acehnese language, written in Arabic script, in black and red ink on paper. The handwriting is clear, but according to Reza Idria, the writing style is stiff and irregular, suggesting a non-professional writer.[4] The subject of *Hikayat Makkah Madinah* are the blessings of the Hajj and other pilgrimages. The (complete) text consists of three parts: a free translation of *Risala fada'il Makkah* (Treatise on the Virtues of Mecca) of Hasan al-Basri (642-728), followed by a description in Acehnese of the rites and monuments in Mecca. The author, Tuan Ahmad, ends the text with a letter he writes from Mecca to his relatives in Aceh. He is longing to return home, but circumstances do not allow him to do so. The Voorhoeve catalogue of Acehnese manuscripts includes a transliteration of this fragment, as included in the manuscript (A) in Museum Volkenkunde:[5]

Transliteration (from A, with some variant readings from B):

(A, p.3 peue nyang salah bèk takeunang, ban di abang)
[A, p.4] teu keun gata
aneuk keumuen dudoe sikali, jantōng até biji (B: bijèh) mata
nyang ri kukeunay goh kuturi, dumteu saré lom cut raya (not in B)

teukeusé mama bèk tatrōh dam, ban di kalamteu keun gata
kumeuh'on du'a dumna teutuan, soe seubutan lam calitra
bah (B: bèk) talupa uroe malam, dum lheueh salam lakèe du'a
kalèe seutia (B: sinoe) ngon geutanyoe, peue kheundak (B + droe) takarōnya
jeunoe kumeukeusut du'a bénkhoyri, ban di paki keun meukuta
dum (B: dua) seun sujut bèk tatuwo, gantoe ta'eu reujang jula
beuka'udéb umu panjang, niet kukunjōng dumna gata
beukit ka maté pagé dudoe, dibak nanggroe nyang h'an phana
[B, 39r] nyang ri muda saleuemku tuan, aneu'-aneu'kan biji mata
seumah saleuem seureuta ta'lém, keun tuan dum nyang teutuha
saleuem cari'at nabi Muhamat, seumah adat nanggroe kita
soe na até gaséh sayang, tameutanyong (B: tatanyong) hay dagang hina
aleuhamdu lélah dalam nè'mat, meuteuturōt nantiasa
h'an khali lam [A, p.5] peulahra Alah, sit lam printaih Po nyang asa
harabku keun gata tuan, leubèh nibak nyan neukarōnya (B: takarōnya)
gata sapat kèe sinanggroe, dalam lumpoe ku'eu nyata
saleuem seumah dumkeu sinan, keu gantoe ngon meuteumeung mata
bak h'an meuteumeung di dōnya nyoe, pagé dudoekeu tapinta
ngoy kah tapeuteumeung beuna (B: beu ta-)peuturi, beusajan lé ngon bagia
beureukat nabi beuneupeu'ampōn, ri nyang ulōn jimeudèesa
ureueng lakoe ureueng binoe, dilèe dudoe dum barang na
ngon nyang halé ngo hikayat, ngon po surat ngon nyang baca
tamat calitra nyang kukisah, di Makah toe ngon Madeu'a
lhèe blaih uroe buleuen Rabi'ōy Akhé (B: Away), wa'tèe asa uroe Seulasa
hajarat siribèe dalam thōn day, sireutōih teuma dua plōh lima
wa-ṣallā'llāhu 'alā sayyidinā Muḥammad wa-ālihi wa-ṣaḥbihi āmīn
Hādhihi khātimah

[4] Idria, 'Hikayat Makkah Madinah Dalam Bahasa Aceh: Ikhtisar Dan Komentar,' 219.
[5] Voorhoeve, *Catalogue of Acehnese Manuscripts in the Library of Leiden University and Other Collections Outside Aceh*, 345–47.

Further research is necessary to identify Tuan Ahmad. According to Voorhoeve, it is possibly Sayyid Ahmad, the author of the Malay text *Kanz al-khafi*. The manuscript *Hikayat Makkah Madinah* includes a date, 13 rabi al-akhir 1125 AH (9 May 1713); this is the date of finalizing the text, not of finalisation of this copy. Therefore, the manuscript RV-163-48d can be dated between 1713 (the date of the original work) and 1874 (the date this copy was collected).

Provenance report

The manuscript was donated in 1874 to Museum Volkenkunde by Jan Semmelink (Zutphen 1837 - Den Haag 1912). Jan Semmelink was a medical officer (*officier van gezondheid*) in the Dutch East Indies Army (KNIL). Between 1863 and 1876 he collected around 700 objects for the 's Rijks Ethnografisch Museum, currently known as Museum Volkenkunde (Museum of Ethnology). The objects came from the various regions where he worked for the KNIL, including Flores, Timor, Kalimantan, Java and Aceh. He also collected objects and specimens for the Rijksmuseum van Oudheden (National Museum of Antiquities) and Rijksmuseum van Natuurlijke Historie (these are currently part of the Naturalis Biodiversity Center collections).[6]

In the letter announcing his donation, Semmelink explains that he was part of the troops that were sent to Aceh (for the second expedition), where he did his utmost best to collect objects for the Museum Volkenkunde.[7] With his letter he includes a list of objects, number 36 is "several loose papers and book pages found in the sultan's house" (*Eenige losse papieren en bladen van boeken gevonden in de woning van den Sultan*). Besides the manuscript *Hikayat Makkah Madinah*, the papers include pages from a story about Sultan Jalil (RV-163-48a), a document detailing tariffs for export and import issued by Sultan 'Ala ad-Din Jauhar al-'Alam Shah (1795-1823) (RV-163-48b), and four pages of an unidentified *hikayat* in Malay (RV-163-48c).

The more than 61 objects were sent to Leiden in three crates.[8] The first crate arrived quickly, but the second crate (which contained the manuscript) and the third were delayed. On 23 February 1875, director Conrad Leemans of the Museum Volkenkunde confirmed the receipt of these crates.[9] Finally in 1876 the objects were registered at the museum. The manuscript received a new number: first, SA 65d and later RV-163-48d.

From the list in the correspondence, it is clear that Jan Semmelink took the manuscript from the sultan's house within the confines of the kraton (a more correct term would be *dalam*) or sultan's quarters. The contents of the four documents (RV-163-48abcd) also conform to what one can expect to be part of a sultan's library. Semmelink found more objects inside the house, such as a kitchen lamp (RV-163-23) and a basket (not found in the Volkenkunde collections). The circumstances in which Semmelink made his "finds" are aptly described by Johan Kerlen (1850-1927), a young officer of the KNIL Engineering Corps, who wrote a memoir about his time in Aceh,[10]

[6] Wikipedia. 2021. "Jan Semmelink." https://nl.wikipedia.org/wiki/Jan_Semmelink
[7] Letter Jan Semmelink to Conrad Leemans, 29 March 1874. Archives of the Museum Volkenkunde, NL-LdnRMV-A1-2-144/146.
[8] About ten objects have been lost, because the current list (series RV-163) contains only 51 objects.
[9] Letter Conrad Leemans to Ministry of Colonies, 23 February 1875. Archives of the Museum Volkenkunde, NL-LdnRMV-A1-2-195/196.
[10] Memoires van generaal-majoor b.d. der genie J.G. Kerlen, was als hoofdofficier van de genie nauw betrokken bij de aanleg van de tram in Atjeh, betreffende zijn diensttijd in Nederlands-Indië in de periode 1870-1906 (transcript). Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Koloniale eeuw Nederlands-Indië (1814-1941), 543, inv. no. 87.

"On January 24th the kraton fell into our hands. From this day on the men of the Engineering Corps marched every day from Peunayong to the kraton to make it ready, so we could settle more permanently there. The day after we [the KNIL] took possession [of the area], Pey and I went to the kraton to see if we could find something to our liking in the sultan's buildings; we only nicked[11] a porcelain soup-tureen and a big brass cooking pot.[12] Pey took the former and I used the pot as a bathtub in our living spaces in Peunayong and from there we took it back again to the kraton [after it had become a military base, MS]."[13]

Jan Semmelink probably did exactly that, as his donation includes a piece of armour (RV-163-29) which he found on 25 January near the graves of the former sultans inside the dalam. The buildings and sites inside the compound had visibly suffered from the attacks on the dalam, especially during the first Aceh expedition in 1873. A precise description of what Semmelink and other KNIL staff saw inside the sultan's house is given by an anonymous navy officer who sent a letter with his eyewitness account to the Dutch newspaper *Amsterdamsche Courant*, just after the conquest of the dalam in January 1874:[14]

"Somewhat to the right of the gunpowder house, behind a wall, is the sultan's actual house. Those who fantasised about oriental splendour will be very disappointed! The building is made from wood, although it is a beautiful type of wood, it is unpainted. The carvings and the carefully made carpentry, the copper hinges and a few gilded parts show this was not the house of an ordinary native […] It is always a badly chosen moment to enter a house right after the last inhabitant has left it. That is especially the case here, because the holes and crevices in the walls and the roof, the large cracks in the floor planks, caused by grenades, form a sad whole, together with the broken pots and pans, the few empty chests, the torn books, the ripped cushions etcetera. It comes to no surprise that the sultan was not able to hold out here for very long. After we took a few pages from a Malay manuscript as a souvenir, we swiftly left the sad royal house."[15]

[11] This citation is from a transcript and the verb 'pikken' (to nick) may be a mistake, as it continues with 'op de kop.' 'Op de kop tikken' roughly translates in English as 'to get a bargain.'
[12] He refers to his friend Dirk Leonard Pey (b. 1850), an army pharmacist.
[13] […] den 24sten januari viel de Kraton in onze handen. Van nu af marcheerden de geniewerklieden dagelijks van Penajoeng naar de Kraton om dezen tot een meer permanente vestiging in te richten. De dag na de in bezitneming togen Pey en ik op maraude om te zien of er in de gebouwen van den Sulthan ook iets van onze gading was te vinden; wij pikten alleen een porseleinen soepterrine en een grooten koperen kookketel op den kop. Pey nam de eerste mee en ik bestemde de ketel tot badkuip in ons logies te Penajoeng van waar hij later weer naar de Kraton meeging.
[14] *De Tijd: Godsdienstig-Staatkundig Dagblad*, 6 April 1874, Dag edition, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010263630.
[15] Eenigszins rechts van het kruithuis staat achter een muur het eigenlijke huis van den Sultan. Wie nu zich veel heeft voorgesteld van oostersche pracht, zal erg teleurgesteld zijn! Het gebouw is van hout opgetrokken, hoewel dan ook van een fraaie houtsoort, maar ongeschilderd; aan het snijwerk echter en de zorgvuldige betimmering, als ook aan de koperen scharnieren en enkele verguldsels zag men, dat het niet de woning is geweest van een gewoon inlander […] Is het altijd een slecht gekozen oogenblik, om een huis te gaan zien, als de laatste bewoner het pas verlaten heeft; vooral is dit hier het geval, want de gaten en spleten in wanden en dak, de groote scheuren in de planken van den vloer, veroorzaakt door de granaatscherven, vormen met de gebroken potten en pannen, de enkele ledige kisten, de verscheurde boeken, de opengereten hoofdkussens enz. een zeer treurig geheel. Dat de Sultan het er niet lang in heeft kunnen uithouden, zal niemand verwonderen. Na als souvenir een paar bladen van een maleisch manuscript te hebben meegenomen, verlaten wij spoedig de treurige vorstelyke woning.

The *Beschrijving van den kraton van Groot-Atjeh* (Description of the Kraton of Great Aceh), published by the Ministry of Colonies in 1874, just simply mentioned "all houses we found in the kraton, including that of the sultan, looked neglected and devoid of cleanliness and order" and concluded that the sultan must have been poorer than most chiefs in Aceh, as his house was "devoid of even the smallest sign of royal splendour."[16] The author of the *Beschrijving* concludes that "in vain we have searched for objects of value."[17] The official war loot is listed in the *Beschrijving* and mainly consisted of canons (some are now part of the collection of Museum Bronbeek).

[16] *Beknopte beschrijving van den Kraton van Groot-Atjeh en omstreken, alsmede van zijne verdedigingskracht en bewapening en van de merkwaardigheden daarin aangetroffen* (Batavia: Landsdrukkerij, 1874), 6.
[17] *Beknopte beschrijving van den Kraton van Groot-Atjeh en omstreken, alsmede van zijne verdedigingskracht en bewapening en van de merkwaardigheden daarin aangetroffen*, 11.

Memorandum

Topic: Response to questions from the Colonial Collections Committee regarding PPROCE Reports no. 3, 18, 19, 22, and 23
Date: 29 May 2026
Author: François Janse van Rensburg

Summary

This memorandum responds to the questions by the Colonial Collections Committee sent to Wereldmuseum director Wayne Modest on 19 May 2026. The museum was sent the following questions:

> Does the PPROCE report on the objects listed below reflect the current status of the investigation? Do the other object numbers mentioned in the report share the same provenance history as the object in question?
> This concerns the provenance reports for:
> - Three wayang beber panels RV-360-5255 - 5257. PPROCE Report 3 states that these panels are part of a set of six scrolls in total: RV-360-5254 through 5259.
> - Quran manuscript TM-1482-1, PPROCE Report 18.
> - Panel from a tomb RV-179-1: PPROCE Report 19 refers to twenty-five objects originating from the Sultanate of Aceh, including four tomb panels that were removed from cemeteries between 1874 and 1876.
> - Manuscript Hikayat Makkah Madinah RV-163-48d. PPROCE Report 22 refers to sixty other objects collected by Semmelink and lists the inventory numbers of four manuscripts from the Sultanate of Aceh, namely RV-163-48a- d.
> - Aceh gravestone (Batu Aceh) RV-3600-594. The PPROCE report 23 refers to a total of eight gravestones from Aceh: RV-3600-589 - 596.

Process

i) Marjolein van Asdonck, the Wereldmuseum curator for Indonesia, and Mirjam Shatanawi, the author of four of the five reports, were consulted to determine if the reports were still up to date. Furthermore, the reports were checked against the museum's database, and where relevant, the museum's archive as well as secondary literature. We conclude that the findings of the reports still reflect the current understanding of the objects. Mirjam Shatanawi mentioned new sources related to PPROCE Report 19, but these do not change its conclusions.

ii) For questions 1, 4, and 5, the additional objects share the same provenance as the primary object(s) discussed in each report. For question 4, there is also a question about a larger group of 60 objects collected by the donor. Here we concluded that this would require substantial further research. For question 2, the report mentions other looted Qurans in Dutch public collections but confirms that this Quran is the only one of those looted during the events described in the report. Question 3 concerns gravestones and grave ornaments from Aceh. Currently, no definitive answer is possible: the report concerns the provenance of one object only. It mentions the existence of other gravestones and grave ornaments from Aceh in the collections of the Wereldmuseum and Museum Bronbeek. However, these objects have a different provenance from the one described in the report. Furthermore, the list of objects mentioned by Shatanawi is a work in progress. Locating all such objects and determining their provenance would require a dedicated research project.

Response to Questions

1. PPROCE Report 3

Question: *Three wayang beber panels RV-360-5255 - 5257. PPROCE Report 3 states that these panels are part of a set of six scrolls in total: RV-360-5254 through 5259.*

PPROCE Report 3 was written by Klaas Stutje in 2022. The report concerns three *wayang beber* panels, numbered RV-360-5255 to RV-360-5257. Stutje states that these three panels form part of a series of six panels (RV-360-5254 to RV-360-5259) with the same provenance: all six were originally donated by Adolph François Henry van de Poel, a Dutch colonial official.

All evidence in the museum's archive and database supports this. All six panels are in the same collection, being the series RV-360. This series is made up of objects transferred from the Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden to Wereldmuseum Leiden[1] in 1883.[2] The panels are registered with consecutive inventory numbers. They were already grouped together, with the same provenance information in the original inventory book dating to ca. 1878–1883.[3] They were described together in the catalogue of the museum in 1914.[4] The panels are visibly similar in size, shape, and general appearance. The 1914 catalogue suggests that several panels are continuations of scenes depicted in previous panels.[5]

On the Wereldmuseum's database, all six panels have the same provenance. Their provenance is as follows:

- 1851: Donated by Adolph François Henry van de Poel to Rijksmuseum van Oudheden
- 1852: Transfer from Rijksmuseum van Oudheden to Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden
- 1883: Transfer from Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden to Wereldmuseum Leiden

Based on this information, it can be concluded that Stutje's report represents the museum's current understanding of these objects and that the provenance and conclusions of PPROCE Report 3 applies to all six panels.

---

[1] For simplicity's sake, in this document I use the contemporary names 'Wereldmuseum Leiden', 'Wereldmuseum Amsterdam' and other contemporary museum names in Dutch without translation.
[2] The Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden was a Dutch public museum located in Den Haag, operating from 1816-1883. Following its closure, its contents were divided between several Dutch museums with the Wereldmuseum Leiden and Rijksmuseum Amsterdam being the largest recipients.
[3] From the Wereldmuseum Leiden's archive, NL-LdnRMV-A3-16: 'Series 360' (part I), p. 286 (img. 292).
[4] Juynboll, H.H. 1914. *Katalog der Ethnographischen Reichsmuseums, Band XIII, Java, dritter teil*, pp. 208-209.
[5] Juynboll (1914) believed that the narrative on RV-360-5255 continues on RV-360-5256, and likely on to RV-360-5257 as well.

2. PPROCE Report 18

Question: *Quran manuscript TM-1482-1, PPROCE Report 18*.

PPROCE Report 18 was written by Mirjam Shatanawi in 2022. It concerns the Quran manuscript numbered TM-1482-1, which was donated by Karel Willem Gisolf, a Dutch colonial official, to the Wereldmuseum Amsterdam in 1941. According to the donor, the Quran was looted in August 1896.

The provenance of the Quran manuscript was already known at the time of acquisition and is described on the inventory card. Since its publication, Shatanawi's report has been used to expand the information on the museum's database: it is cited directly on the database entry for the Quran manuscript, which also incorporates a summary of the report in the 'collection history' field. Therefore, Shatanawi's report represents the current understanding of the museum about the Quran manuscript.

While Shatanawi mentions at least three other looted Qurans in Dutch public collections, the report confirms this is the only one of those looted during the events described in the report. Furthermore, the Quran manuscript is the only object in the series TM-1482 and the only object donated to the Wereldmuseum by Gisolf. Therefore, the provenance and conclusions of the report apply only to this Quran manuscript.

3. PPROCE Report 19

Question: *Panel from a tomb RV-179-1: PPROCE Report 19 refers to twenty-five objects originating from the Sultanate of Aceh, including four tomb panels that were removed from cemeteries between 1874 and 1876.*

PPROCE Report 19 was written by Mirjam Shatanawi in 2022. It discusses the provenance of RV-179-1, a panel from a tomb donated to Wereldmuseum Leiden by Herman Jacob van Nouhuys in 1877.

In the report, Shatanawi notes that she has identified 25 objects in Dutch museums originating from the *dalam* (Sultan's quarter) in Banda Aceh, including four tomb ornaments (not panels as stated in the question). In total, she has identified 33 gravestones and tomb ornaments from Aceh. Of these 33, two are kept at Museum Bronbeek, while the rest are at the Wereldmuseum.

Mirjam Shatanawi was contacted for more information, and she states that the report is up to date,[6] but that the numbers are a work in progress. In trying to replicate these figures, we found that there are also several ambiguous objects that could potentially be gravestones and tomb ornaments from Aceh as well. RV-179-1 is the only object from Aceh donated to the museum by Van Nouhuys. All the other gravestones and tomb ornaments from Aceh[7] came into the museum via other donors or sellers. This means that the findings of PPROCE Report 19 apply only to RV-179-1.

A full accounting for all objects looted from Aceh, or looted from this specific location, or from the period 1874–1876, would require a substantial amount of additional research by the museum, which would go well beyond the scope of the above report.

[6] Shatanawi also cites these numbers in a more recent publication, see Shatanawi, M. 2025. *Legacies of Colonialism in Museum Collections*, p. 39. When contacted, Shatanawi mentioned finding some new sources since then, but they do not change the conclusion of the report.
[7] Or potentially from Aceh, as at least one object is in the unnumbered series of objects without provenance.

4. PPROCE Report 22

Question: *Manuscript Hikayat Makkah Madinah RV-163-48d. PPROCE Report 22 refers to sixty other objects collected by Semmelink and lists the inventory numbers of four manuscripts from the Sultanate of Aceh, namely RV-163-48a - d.*

PPROCE Report 22 was written by Mirjam Shatanawi in 2022 and concerns a manuscript numbered RV-163-48d donated to the Wereldmuseum Leiden by Jan Semmelink, a Dutch medical officer, in 1874.

Semmelink was a prolific collector and sent hundreds of objects to the Wereldmuseum, predominantly from different parts of Indonesia, but also other parts of South and Southeast Asia. The series RV-163 consists of objects from Aceh. They were sent to the museum in three crates along with a list of objects.[8] This list likely refers to other series donated by Semmelink as well, such as RV-148.[9] The series RV-163 consists of 59 entries[10] numbered RV-163-1 to RV-163-55, with RV-163-48 being sub-divided into four numbers: RV-163-48a, -48b, -48c, and -48d. Of the 59 registered numbers, 13 are now marked as missing or destroyed.

Regarding the more than sixty other objects mentioned by Shatanawi, at this moment it is not certain if the conclusions of PPROCE Report 22 can be applied to the entire series RV-163: it is not yet known if they all share the same provenance, and if they do, other series such as RV-148 may also be implicated. It is also not known how many objects there are, only that there are more than 61 in total. Finally, the museum would have to search for the missing objects.[11] Therefore, a full understanding of all the objects donated by Semmelink, or all the objects from Semmelink originating in Aceh, would require substantial further research.

However, all four manuscripts or documents registered under RV-163-48 do share the same provenance. According to their inventory cards, they were 'found in the residence of the Sultan.' This is also confirmed in Shatanawi's report. This means that the conclusions of PPROCE Report 22 applies to all four texts and that the report represents the museum's current understanding of those objects. The titles and descriptions below are from the museum's database, translated into English.

- RV-163-48a:
  - Title: Document
  - Description: A story about a Sultan Djalîl.
- RV-163-48b:
  - Title: Document
  - Description: Regulations on import and export duties, issued by Sultan Ala ad-Din Jauhar al-'Alam Shah of Aceh (1795-1823).
- RV-163-48c:
  - Title: Document
  - Description: Four pages of a Malay hikayat with Ratu (or Prabu) Sangsari, Ratu (Sotja Windu?), Macharadja Ikan, Nun Wati.

---

[8] See NL-LdnRMV-A1-2-144/146 in the Wereldmuseum archive.
[9] Semmelink lists 61 objects or groups of objects shipped in two of the crates, while another crate contains various objects which are only briefly described. This means more than 61 objects were dispatched to the museum.
[10] Some numbers contain more than on object, e.g. RV-163-35 consists of a group of six bullets.
[11] Generally, objects marked as missing are lost or destroyed, however missing objects are sometimes located as the result of research.

- RV-163-48d (described in the report)

In addition, the series contains one more text, RV-163-47.

- RV-163-47:
    - Title: Book
    - Description: This book contains prayers in Arabic with translations in Malay.

This book has a different provenance. On the inventory card, its origins are given as 'found in the Kampong Penajoeng'. It is also not mentioned in Shatanawi's report. This means that it may have a different provenance from the four texts above. Until further research has been done, <u>the conclusions of PPROCE Report 22 do not apply to this object.</u>

5. PPROCE Report 23

Question: *Aceh gravestone (Batu Aceh) RV-3600-594. The PPROCE report 23 refers to a total of eight gravestones from Aceh: RV-3600-589 - 596.*

PPROCE Report 23 was written by Mirjam Shatanawi in 2022 and concerns the gravestone RV-3600-594 from Aceh, donated to the museum of the Hoofdcursus Kampen[12] by George Nijpels, a Dutch military officer, in 1901.

Before this report, the provenance of only two of the gravestones was known to the museum. This was based on provenance information written on the inventory cards. Shatanawi found evidence in the archives of the ethnographic museum of the Royal Netherlands Military Academy, which later merged with Wereldmuseum Leiden, that all eight gravestones share the same provenance history.

In 2022, provenance researcher Tom Quist added the following information to all eight of the gravestones on the museum's database (translated to English):

> This gravestone was found in 1901 in Lhoknga (Aceh Besar) along with seven other gravestones (RV-3600-589 to 595) by G. Nijpels (1859-1950), an officer in the Royal Netherlands East Indies Army (KNIL). With the permission of the Dutch colonial administration in Aceh, Nijpels had the gravestones removed and shipped to the Netherlands. The collection took place at the request of the Hoofdcursus in Kampen, where the gravestones were included in the ethnographic collection in 1902. After the closure of the Hoofdcursus in 1923, the gravestones were transferred to the Ethnographic Museum of the Royal Military Academy in Breda. In 1956, this collection was acquired by the Museum Volkenkunde. Provenance research has shown that the gravestones in Lhoknga were removed to make way for a horse racing track. However, the location of this racetrack and the original burial site is unknown. It is also unclear from which graves the stones originate and who the deceased are.

As of 2022, the museum's database attributes all eight gravestones to George Nijpels. This means that the provenance and conclusions from PPROCE 23 represents the museum's current understanding of these objects and applies to all eight gravestones.

[12] The Hoofdcursus Kampen was an officer training school within the Royal Netherlands East Indies Army (KNIL). It had its own ethnographic museum.

Response to the Colonial Collections Committee Regarding Provenance Reports and Repatriation Recommendations (June 2026)

To: The Colonial Collections Committee (CCC)
From: Ismunandar, Chair of the Indonesian Repatriation Expert Panel (Tim Repatriasi)
Date: June 15, 2026
Subject: Formal Evaluation of Provenance Reports and Recommendations for Cultural Restitution

---

1. Formal Response and Statement of Intent

This response represents a critical milestone in the ongoing bilateral cooperation between the Republic of Indonesia and the Kingdom of the Netherlands regarding cultural restitution. Tim Repatriasi formally acknowledges receipt of the Colonial Collections Committee (CCC) letter dated June 4, 2026. This dialogue serves as a vital instrument of restorative justice, bridging the gap between colonial history and a future defined by mutual respect.

On behalf of the Government of Indonesia, we extend our sincere appreciation to the CCC and the Wereldmuseum for their transparency in submitting the five primary provenance reports (Pproce-reports) concerning the Wayang Beber scrolls, the Quran of Teuku Umar, the Acehnese Tomb Panel, the *Hikayat Makkah Madinah* manuscript, and the Batu Aceh collection. These reports provide the necessary baseline for our comprehensive evaluation.

The purpose of this document is to provide Tim Repatriasi's evidence-based evaluation of the submitted provenance research and to issue final, definitive recommendations for the physical and legal return of these assets. The technical annexes that follow substantiate our requirements, ensuring that the repatriation process honours both the historical record and the living spiritual significance of these objects.

---

2. Annex I: Evaluation and Recommendations for the Wayang Beber Scrolls

Cultural and Spiritual Significance

In Javanese society, Wayang Beber is not a mere art object; it is a sacred heirloom (*pusaka*) of profound spiritual magnitude. These scrolls are intimately linked to the ancestral realm and remain central to *ruwatan* (exorcism) and healing rituals. Traditionally, the scrolls may only be opened by a *dalang* (puppeteer) under strict ritual conditions. Their value is intrinsic to the spiritual health of the community of Sampang. Scientifically, radiocarbon dating has confirmed that these scrolls date between 1669 and 1933, establishing them as the oldest recorded set of Wayang Beber in existence — surpassing even the renowned sets in Gedompol and Gelaran.

Critique of Acquisition and Evidence of Coercion

The colonial narrative surrounding the acquisition of these scrolls by A.F.H. van de Poel in 1851 is historically untenable. The archive obfuscates the reality of seizure through the

sanitised nomenclature of "discovery" and "personal possession" at the home of the tomb keeper (*Panembahan*) in Sampang. Javanese custom strictly prohibits the sale or transfer of such *pusaka* to outsiders, regardless of the sum offered. Consequently, the historical probability of a "voluntary" transfer is non-existent. The removal of these sacred objects involved a structural coercion of power or a covert act of seizure by colonial officials, rendering the original departure of this set from Sampang village illicit.

Final Recommendation for Wayang Beber

Tim Repatriasi issues the following requirements for the restitution of this collection:

- **Unconditional Repatriation:** We agree and request the full physical and legal return of the complete set of six scrolls (Inventory numbers RV-360-5254 through RV-360-5259).
- **Collaborative Research:** A joint project must be established to conduct oral history research in Sampang and archival deep-dives at the National Archives of the Republic of Indonesia (ANRI).
- **Knowledge Transfer:** The return process must include high-resolution digitalisation and specialised conservation training to ensure the longevity of these 17th-century artefacts.

3. Annex II: Evaluation and Recommendations for Acehnese Manuscripts (Hikayat and Quran)

3.1 Quran

We agree and have no further comments regarding the provenance of Teuku Umar's Qur'an.

3.2 Hikayat

Strategic Philological Importance

The requested manuscripts are primary pillars of Indonesian philology, preserving the intellectual and religious history of the Sultanate of Aceh.

Philological Justification (RV-163-48d)

The manuscript of the *Syair Mekah dan Madinah* (identified in the report as "*Hikayat Makkah Madinah*") is of paramount importance. As established by the benchmark work of Suryadi (2013), this manuscript is distinct from the version held at SOAS University of London and remains untransliterated. Its return provides a unique opportunity for Indonesian philologists to perform the first-ever transliteration of this specific text. Furthermore, Tim Repatriasi formally accepts the CCC's proposal to include the three additional documents — RV-163-48a, RV-163-48b (Sultan Ala ad-Din Jauhar al-'Alam Shah regulations), and RV-163-48c — in this repatriation recommendation.

Correction of Records and Formal Inquiries

- **Institutional Location:** We formally request the CCC to update its records: the related manuscripts mentioned as being at the Museum Nasional Indonesia have been transferred to the Perpustakaan Nasional (National Library).
- **Transparency Regarding "The Dalam":** The provenance reports reference objects "originating from the *dalam* palace," including additional manuscripts and books. Tim Repatriasi demands full transparency on whether other manuscripts or lithographs from this specific provenance exist within the Dutch national collection.

Collaborative Mandate

We also request high-resolution digitalisation must be an integral part of the physical return process to facilitate ongoing joint philological research.

4. Annex III: Evaluation and Recommendations for Acehnese Funerary Heritage

Typological and Historical Context

The Batu Aceh represent the peak of Islamic funerary culture, reflecting the artistic and social evolution of the Sultanate of Aceh from the 16th to the 19th centuries.

Evaluation of the Tomb Panel (RV-179-1)

The Tomb Panel (RV-179-1) is identified as a core object for return. Given its inclusion in the five primary provenance reports, its physical and legal return is required to complete the narrative of Acehnese funerary craftsmanship and to restore the integrity of the Sultanate's lithic heritage.

Prioritised Tombstones for Repatriation

Inventory Number	Justification for Prioritisation
RV-3600-590	Superior state of preservation compared to RV-3600-589; lacks the substantial base damage found in the latter.
RV-3600-595	Exceptional 16th-century specimen; features a rare four-panel inscription configuration on the shaft and remains highly legible.
RV-3600-593	Significant 17th-century monument; demonstrates high structural completeness, including a multi-tiered crown.
RV-3600-594	Rare typological variation with four inscribed panels; possesses high communicative and epigraphic value.
RV-3600-591	Exhibits highly refined artistic quality and elegant proportions, serving as a masterwork of Acehnese stone-carving.

Strategic Retention Recommendation

Tim Repatriasi recommends that RV-3600-596 remain at the Wereldmuseum. While it possesses a complete structure, its significant surface deterioration and cracks pose a high risk during transport. More importantly, we believe it will strengthen our joint stewardship of shared heritage.

5. Procedural Conclusion and Closing

The repatriation of these objects is not a mere logistical transfer but a vital instrument for strengthening bilateral relations based on transparency and mutual respect.

Ismunandar
Chair of Tim Repatriasi Indonesia

CC:

- Director General of Diplomacy, Promotion, and Cultural Cooperation
- Ambassador of the Republic of Indonesia to the Kingdom of the Netherlands
- Director of Cultural Diplomacy
- Director of Europe I, Ministry of Foreign Affairs